

I

(Rezolucje, zalecenia i opinie)

OPINIE

EUROPEJSKI KOMITET EKONOMICZNO-SPOŁECZNY

463. SESJA PLENARNA W DNIACH 26 I 27 MAJA 2010 R.

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie konieczności zastosowania całościowego podejścia do kwestii rewitalizacji miast (opinia rozpoznawcza)

(2011/C 21/01)

Sprawozdawca: **Angelo GRASSO**

Dnia 2 grudnia 2009 r. hiszpańskie ministerstwo budownictwa mieszkaniowego, działając na podstawie art. 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, zwróciło się w imieniu prezydencji hiszpańskiej do Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego o opracowanie opinii rozpoznawczej w sprawie

konieczności zastosowania całościowego podejścia do kwestii rewitalizacji miast.

Sekcja ds. Unii Gospodarczej i Walutowej oraz Spójności Gospodarczej i Społecznej, której powierzono przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie, przyjęła swoją opinię 4 maja 2010 r.

Na 463. sesji plenarnej w dniach 26–27 maja 2010 r. (posiedzenie z 26 maja) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny stosunkiem głosów 87 do 4 – 2 osoby wstrzymały się od głosu – przyjął następującą opinię:

1. Wnioski i zalecenia

1.1 Miasto jest obecnie systemem powodującym marnotrawstwo energii, a także głównym czynnikiem przemian środowiska. Z tego względu skoordynowane działania na szczeblu europejskim mające na celu opracowanie bardziej zdecydowanych środków w dziedzinie rewitalizacji miast są istotnym sposobem przeciwdziałania szkodliwej emisji CO₂ i zmianie klimatu.

1.2 EKES pragnie, by powstała strategia działań na szczeblu miast lub metropolii, której celem byłaby rewitalizacja dzielnic w złym stanie z punktu widzenia mieszkalnictwa i urbanistyki oraz aspektów społecznych i ekologicznych.

1.3 Niestety tradycyjne narzędzia planowania przestrzennego nie są jeszcze dostosowane do tego rodzaju podejścia, m.in.

dlatego, że miasta różnią się pod względem położenia, pozycji i usług miejskich. Dlatego też nie jest możliwe zaproponowanie rozwiązań uniwersalnych. W związku z tym EKES proponuje, by UE opracowała narzędzia działania, wykorzystując systemy wskaźników dotyczących jakości życia w miastach, w oparciu o minimalne wartości społeczno-urbanistyczne i ekologiczne w tym zakresie, a także określiła wskaźniki rewitalizacji miast pozwalające na określenie skuteczności administracji, skuteczności działań i stopnia zadowolenia mieszkańców.

1.4 Przypominając o swych propozycjach wysuniętych we wcześniejszych opiniach, EKES pragnie, by w celu pogłębienia i poszerzenia europejskiej debaty w sprawie zrównoważonego rozwoju miast zrealizowana została koncepcja utworzenia grupy wysokiego szczebla UE ds. zrównoważonego rozwoju miast⁽¹⁾.

⁽¹⁾ Dz.U. C 77 z 31.3.2009, s. 123.

1.5 Do zainicjowania odrodzenia miast przy użyciu całościowego modelu rewitalizacji i uwzględnienia w pierwszej kolejności zmian demograficznych, spójności społecznej, zmiany podstaw gospodarczych miast, podniesienia wartości dziedzictwa naturalnego, procesów dematerializacji, aspektów zużycia energii i różnorodności biologicznej, konieczna jest, zdaniem EKES-u, ścisła współpraca między organami poszczególnych szczebli (Komisja, rządy, regiony, szczebel lokalny), oparta na bardziej elastycznym, mniej sztywnym stosowaniu zasady pomocniczości, a nie tylko na hierarchicznym podziale kompetencji. W tym celu EKES wzywa do upowszechniania sieci tematycznych między miastami, które sprzyjają wdrażaniu procesów zrównoważonej rewitalizacji miast.

1.6 Wzrost efektywności energetycznej budynków i infrastruktury powinien być strategicznym czynnikiem zaangażowania politycznego na rzecz rewitalizacji miast w UE ze względu na korzyści w zakresie ograniczenia popytu na energię oraz na znaczną liczbę miejsc pracy, które powstałyby dzięki temu w Europie. EKES pragnie, by UE dążyła do tych celów poprzez lepszą integrację z programami sektorowymi, które przygotowuje w dziedzinach polityki dotyczącej innowacyjności, polityki transportowej na lata 2010–2020 oraz planu SET (*Strategic Energy Technology*). Ma ponadto nadzieję, że wzrosną inwestycje, zwłaszcza dzięki większemu zasilaniu przez EBI instrumentów finansowych UE takich jak Jessica, Jaspers itp. oraz upowszechnieniu skutecznych partnerstw publiczno-prywatnych.

1.7 EKES pragnie, by elementem spajającym politykę rewitalizacji miast stało się podejście obejmujące jednocześnie systemy zrównoważonego transportu i systemy energetyczne. Podejście takie powinno być wspierane finansowaniem przez UE sieci zrównoważonego transportu i alternatywnych strategii energetycznych niezbędnych dla rewitalizacji przedmieść.

1.8 Pragnie także, by państwa członkowskie stosowały zachęty podatkowe, które skłonią obywateli do współpracy w osiąganiu celu przekształcenia wszystkich budynków miejskich w generatory energii.

1.9 EKES apeluje o promowanie rozwoju kulturalnego i działań związanych z przedsiębiorczością, zwłaszcza w sektorze małych i średnich przedsiębiorstw, które mogą znaleźć nowatorskie rozwiązania służące rewitalizacji, a także tworzeniu zielonych miejsc pracy.

1.10 Ponadto EKES uważa, że w celu szerszego odpowiedzialnego udziału obywateli w realizacji programów całościowej rewitalizacji miast, należy prowadzić dialog i konsultacje ze wspólnotami w ośrodkach miejskich, w tym z kobietami i młodzieżą, a także z osobami najbardziej zagrożonymi wykluczeniem. Należy zainicjować – we współpracy z sieciami przedstawicielskimi obywateli i różnych sektorów – kampanię informacyjną na szczeblu europejskim na temat konkretnych możli-

wości uzyskania oszczędności dzięki produkcji „czystej” energii. Obecna kampania nie jest wystarczająco ukierunkowana i prowadzi się ją zbyt ograniczonymi środkami.

1.11 W celu skutecznego konkurencyjnego z metropoliami azjatyckimi miasta europejskie muszą być przedmiotem polityki, która pozwoli na połączenie tradycyjnej renowacji fizycznej z dematerializacją związaną również z technologiami informacyjno-komunikacyjnymi (TIK), dzięki czemu możliwa będzie ochrona środowiska i uniknięcie sytuacji, w której miasta po raz kolejny zawłaszczą tereny zielone.

1.12 Ponadto EKES uważa, że kwestią strategiczną jest uruchomienie istotnego procesu kształcenia kadry decydentów w celu zwiększenia ich odpowiedzialności, kreatywności i jakości. Dzięki temu wzrośnie ich umiejętność dokonywania wyboru w dziedzinie polityki rewitalizacji i rozwoju miast, spójnej z celami zrównoważonego rozwoju, do których dąży UE. Jednocześnie EKES przypomina o potrzebie współpracy z DG REGIO i ma nadzieję na jej zacieśnienie. Komitet uważa też za niezbędne wzmocnienie zespołu operacyjnego w zakresie polityki miejskiej w DG REGIO, by przyspieszyć procesy wdrażania programów na rzecz rozwoju, które Komisja zamierza realizować.

2. Wprowadzenie

2.1 W ciągu ostatnich dziesięciu lat ożywiła się debata w sprawie polityki miejskiej w UE. Karta lipska dotycząca zrównoważonego rozwoju miast z maja 2007 r. jest jednym z najważniejszych świadectw woli państw członkowskich, by uzgodnić wspólną strategię i zasady polityki w zakresie rozwoju miast. Prezydencja hiszpańska UE, która również poświęca dużo uwagi tej problematyce, zwróciła się do EKES-u i do Komitetu Regionów o refleksję i wniesienie wkładu w debatę przy okazji nieformalnego spotkania ministrów europejskich.

2.2 Refleksja dotyczy rozwiązania niektórych istotnych problemów w miastach za pomocą całościowego podejścia do polityki rewitalizacji, aby osiągnąć zrównoważony rozwój miast w stopniu, który spełniałby następujące wymogi:

- poprawa efektywności energetycznej europejskich zasobów lokalowych, których stopień zużycia jest powodem szkodliwych emisji mających poważne skutki dla jakości życia w miastach; działania w tym zakresie mogą się przyczynić do tworzenia miejsc pracy i pobudzania innowacyjności i rozwoju technologicznego;
- większa spójność społeczna dzięki całościowemu programowi rewitalizacji zniszczonych dzielnic, mającemu na celu integrację społeczną, przeciwdziałanie wykluczeniu, szkolenia itd.;

— zrównoważony rozwój z punktu widzenia środowiska naturalnego dzięki rewitalizacji zniszczonych dzielnic oraz dostosowaniu istniejącej zabudowy do celów efektywności energetycznej, potrzeb mieszkaniowych i dostępności, co nie powinno odbywać się kosztem kolejnych terenów zielonych.

3. Całościowe planowanie miejskie

3.1 Jednym z głównych celów operacyjnych polityki regionalnej państw członkowskich i UE powinna być ochrona środowiska w miastach różnej wielkości oraz poprawa jakości życia mieszkańców.

3.2 W niniejszej opinii EKES pragnie potwierdzić, że zgadza się z koniecznością rozwijania całościowej polityki rewitalizacji miast w perspektywie określonej w dokumencie dotyczącym strategii i programowania „Europa 2020” oraz w dokumencie programowym hiszpańskiej prezydencji w Radzie Unii Europejskiej ⁽²⁾.

3.2.1 EKES aprobuje dokument dotyczący strategii „Europa 2020” i popiera zawarte w nim wytyczne operacyjne, z których wynika, że polityka w zakresie rewitalizacji miast powinna obejmować takie aspekty innowacyjne, jak:

— poprawa w zakresie zasobów ludzkich, zwłaszcza w odniesieniu do potrzeb osób starszych, stopnia integracji nowych imigrantów, przeciwdziałania ubóstwu, szczególnie wśród dzieci, większej solidarności międzypokoleniowej;

— wzrost oparty na wiedzy;

— rozwój aktywnego i kreatywnego społeczeństwa;

— rozwój konkurencyjnej, sieciowej gospodarki uwzględniającej aspekty społeczne i ekologiczne rynku.

3.2.2 EKES uważa, że dokument programowy prezydencji hiszpańskiej uwzględnia te zagadnienia, gdyż zgodnie z europejską Konwencją o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności dąży do skuteczniejszego zapewnienia wszystkim praw obywatelskich i obrony praw podstawowych.

3.2.3 Cele te dotyczą takiej rewitalizacji miast, w której silnie związane są jakość otoczenia i jakość podejścia do miesz-

kańców, czyli rewitalizacji biorącej pod uwagę wszystkich, niezależnie od ich języka, pochodzenia i religii.

4. Niektóre zagadnienia dotyczące miast

4.1 Zgodnie z zasadami zawartymi w wymienionych dokumentach rewitalizacja powinna brać pod uwagę szereg istotnych zmian, jeśli chodzi o formę i charakter miast ⁽³⁾:

— nasilenie się niekontrolowanego rozwoju miast z dużym zużyciem powierzchni i brakiem ekonomii skali;

— zanikanie funkcjonalnej struktury miast ze względu na kryzys, jakim dotknięte są zabytkowe centra, zniszczone peryferia i strefy przemysłowe;

— stosowanie wobec kryzysu głównie rozwiązań konserwatywnych, bez wyobraźni i kreatywności, a zwłaszcza niedostosowanych do zglobalizowanego świata;

— zastąpienie systemu opartego na „funkcjach” systemem „miejsc do wykorzystania”, które mają złożony charakter i łatwo ulegają zniszczeniu w ujednocionej przestrzeni miejskiej;

— utrata sensu granicy, która zachowuje znaczenie administracyjne, ale zaciera się z punktu widzenia geograficznego, symbolicznego i politycznego;

— zanikanie obszarów zielonych wokół miast, co powoduje znaczne straty w zakresie różnorodności biologicznej;

— wydłużanie się czasu dojazdów, co źle wpływa na jakość życia;

— obszary miejskie, także miejsca tradycyjne, stają się coraz bardziej zamknięte i wyspecjalizowane (dzielnice wyłącznie mieszkaniowe, tematyczne parki rozrywki, edukacja ograniczona do szkoły i kampusu, a kultura – do muzeów i teatrów itp.); przestrzeń zamknięta podkreśla dominację tego, co prywatne (z punktu widzenia stylu życia, ale także koncepcji i praktyki prawnej), kosztem potrzeb społeczności.

4.2 Logice przestrzeni zamkniętej należy przeciwstawić logikę przestrzeni nieskończonej, opartej na stosunkach niematerialnych, gdzie pojęcie czasu zastępuje pojęcie przestrzeni fizycznej.

⁽²⁾ Komisja Wspólnot Europejskich, dokument roboczy Komisji: konsultacje w sprawie przyszłej strategii „Europa 2020”, Bruksela 2009; oraz *Ministerio de Asuntos Exteriores y Cooperación. Secretaría de Estado para la Unión Europea, Programme for the Spanish Presidency of the Council of the European Union 1 January – 30 June 2010: „Innovating Europe”*, Imprenta Nacional Boletín Oficial del Estado, Madryt 2010.

⁽³⁾ Świetne omówienie głównych problemów związanych z przemianą miast znajduje się w publikacji: Massimo Cacciari, *La città*, Pazzini Stampatore Editore, Villa Verucchio (RN), 2004.

4.3 Rewitalizacja obszarów miejskich powinna zatem obejmować jednocześnie tradycyjną renowację fizyczną i dematerializację, która znajduje swój pełny wyraz w zastosowaniu technologii informacyjno-komunikacyjnych. Problemem, który pozostaje do rozwiązania, jest bowiem w istocie konflikt między umysłem, który funkcjonuje obecnie w kategoriach wszechobecności, a ciałem, które nie może być w bezustannym ruchu i ciągle zmieniać miejsca, lecz potrzebuje zakorzenienia i zorganizowania w miejscach i w przestrzeni o odpowiedniej jakości.

4.4 Proces rewitalizacji będzie zatem wynikiem synergii i uwzględnienia następujących trzech wymiarów miasta:

- miasto jako „agora”: człowiek zajmuje centralne miejsce, istnieje całkowita harmonia między budynkami mieszkalnymi a przestrzenią miejską, między spójnością społeczną a rozwojem gospodarczym;
- miasto „glokalne” (globalno-lokalne): skutek lepszej równowagi między procesami globalizacji a umiejętnością wykorzystania zasobów lokalnych oraz różnych cech i postaw;
- miasto zrównoważone: powinno umieć rozwiązać wewnętrznie problemy, których jest źródłem, a nie przekazywać je innym podmiotom lub przyszłym pokoleniom.

5. Całościowe podejście do rewitalizacji miast

5.1 Komitet ma nadzieję na **nowe odrodzenie miast** ⁽⁴⁾, z którym będą związane:

- większa spójność społeczna,
- renesans kulturalny,
- przegląd podstaw gospodarki miejskiej, by zaradzić obecnej poważnej recesji,
- podniesienie wartości dziedzictwa naturalnego dzięki procesom dematerializacji i wzrostowi różnorodności biologicznej.

5.2 Polityka oparta na koncepcji nowego odrodzenia miast nadaje nowy wymiar europejskiemu planowi naprawy gospodarczej w miastach i regionach ⁽⁵⁾ i sprawia, że ważna rola

⁽⁴⁾ Richard Rogers, *Toward an Urban Renaissance, Urban Task Force*, Londyn, 2005. Do pobrania na stronie: www.urbantaskforce.org.

⁽⁵⁾ Unia Europejska, Komitet Regionów, Europejski plan naprawy gospodarczej w miastach i regionach, Bruksela 2008 r. Do pobrania na stronie: <http://portal.cor.europa.eu/europe2020/Pages/Library.aspx>.

władz lokalnych w przewyżnianiu kryzysu jest czynnikiem strukturalnym, istotnym nie tylko w kontekście kryzysu gospodarczego, ale także w perspektywie podniesienia wartości wszystkich zasobów naszych społeczności.

5.3 W ten sposób powstałby całościowy model rewitalizacji miast, jako realizacja przestrzenna „nowego porządku ekologicznego (*green new deal*)” ⁽⁶⁾, w którym całościowa koncepcja działań, obejmująca zasoby ludzkie, naturalne i fizyczne, powinna być inspirowana odnowioną definicją bogactwa opartą nie tylko na gromadzeniu, ale przede wszystkim na oszczędzaniu zasobów i na wzroście dobrobytu mieszkańców ⁽⁷⁾.

Model ten wymaga odgrywania przez władze lokalne roli liderów w celu ułatwienia zaangażowania obywateli i środowisk gospodarczych na danym obszarze na rzecz przyspieszenia rozwoju rynków i „zielonych” technologii. Propozycja utworzenia grupy wysokiego szczebla ds. zrównoważonego rozwoju może ułatwić upowszechnianie i rozwój sieci tematycznych między miastami, także w małej i średniej skali, aby osiągnąć wyznaczone cele.

6. Całościowy system działań na rzecz rewitalizacji miast obejmuje następujące elementy:

6.1 Zasoby ludzkie

6.1.1 Należy harmonijnie połączyć cel strategii lizbońskiej, jakim jest budowanie bardziej konkurencyjnego społeczeństwa dzięki wzrostowi wiedzy i kreatywności, z celem dokumentu dotyczącego strategii „Europa 2020” i programowania, polegającym na pobudzaniu procesów spójności poprzez działania wspierające najsłabsze grupy społeczeństwa, zwłaszcza osoby starsze, lepszą integrację, szczególnie nowych imigrantów, przeciwdziałanie ubóstwu i większą solidarność międzypokoleniową.

6.1.2 UE stworzyła przestrzeń kulturową i praktyczną dla:

- rozwoju społeczności w celu przyznania dostępu do planowania miejskiego wszystkim zainteresowanym stronom: organizacjom techniczno-zawodowym (urbaniści, architekci, inżynierowie itp.), organizacjom przedsiębiorców i służbom mieszkaniowym;

⁽⁶⁾ Dokumenty na ten temat: *A green new deal for Europe*, Wuppertal Institut; *Rethinking the Economic Recovery: A Global Green New Deal – Program Środowiska Narodów Zjednoczonych*; *A green new-deal*, brytyjska fundacja New Economics Foundation, *Toward a Transatlantic Green New Deal: Tackling the Climate and Economic Crises*, opracowanie: Worldwatch Institute na zlecenie Heinrich Böll Foundation.

⁽⁷⁾ W ten sposób zastosowano by w pełni na szczeblu lokalnym zalecenia zawarte w komunikacie Komisji do Rady i Parlamentu Europejskiego „Wyjść poza PKB: Pomiar postępu w zmieniającym się świecie” (COM(2009) 433 wersja ostateczna), dostępnym na stronie: <http://www.beyond-gdp.eu/>. Opiera się on na sprawozdaniu opracowanym przez Stiglitz, Fitoussi i Sena, popieranym przez UE na wniosek rządu francuskiego. Sprawozdanie do pobrania na stronie: <http://www.stiglitz-sen-fitoussi.fr/en/index.htm>.

— rozwoju nowej wiedzy i zasady kreatywności poprzez propagowanie nowych form badań naukowych i nauczania z udziałem uczelni wyższych oraz pobudzanie kreatywnego projektowania miast⁽⁸⁾. Najlepszym sposobem zwiększenia skuteczności tego otwarcia jest wspieranie różnych form partnerstwa publiczno-prywatnego.

6.1.3 Polityka w tym zakresie powinna zostać przeanalizowana tak, aby:

— rozpowszechnić najlepsze formy zarządzania miastami, z uwzględnieniem obszarów podmiejskich i wiejskich w celu uzyskania nie tylko większego dobrobytu gospodarczego, ale także komfortu psychicznego, duchowego i społecznego;

— tworzyć nowe formy zatrudnienia, zwłaszcza dla młodzieży i imigrantów, wykraczające poza przekwalifikowanie osób wykonujących tradycyjne zawody robotnicze i urzędnicze dotkniętych skutkami kryzysu; w tym kontekście EKES sugeruje rozwijanie *carbon army*, związanej ze zrównoważoną odnową miast.

6.1.4 Prognozy demograficzne wskazują, że w 2060 r. ponad połowa ludności będzie w wieku powyżej 48 lat, wzrosną nowe przepływy migracyjne, zwłaszcza ludzi młodych do miast, a także nadal podupadać będą regiony wiejskie i regiony znajdujące się w trudniejszym położeniu. W tym kontekście należy wziąć pod uwagę następujące działania na szczeblu lokalnym:

— tworzenie otoczenia sprzyjającego synergii między przedsiębiorczością publiczną i prywatną oraz rozwojowi MŚP, a także przyczyniającego się do powstawania społeczności miejskich opartych na partycypacji i kreatywności;

— rozwój mechanizmów umacniających dialog i konsultacje ze społecznością miejską, w tym z kobietami, młodzieżą i osobami najbardziej zagrożonymi wykluczeniem;

— podniesienie standardu życia dzięki nowatorskim rozwiązaniom w zakresie zrównoważonego budownictwa socjalnego, opieki zdrowotnej i systemu kształcenia.

6.1.5 Nowe miejsca pracy tworzone w ramach polityki „*green new deal*” oraz ograniczenie emisji wymagają działań edukacyjnych i popularyzujących wiedzę. Należy podjąć wysiłki, aby:

— ułatwić dostęp do platform informacyjnych UE (na temat środowiska naturalnego, efektywności energetycznej, transportu, gospodarki itd.);

⁽⁸⁾ Jan Jacob Trip, *Creative city development in the Lisbon strategy*, TU Delft, 2009 r. Xavier Vives, Lluís Torrens, *The strategies of european metropolitan areas in the context of the European Union enlargement*, Pla Estratègic Metropolità de Barcelona, 2005 r.

— powiązać działania z programem „Wspólnoty wiedzy i innowacji (WWI)” (*Knowledge and Innovation Communities – KIC*) Europejskiego Instytutu Innowacji i Technologii (EIT) w celu zapewnienia szybkiego transferu nowych technologii na szczeblu lokalnym;

— stworzyć solidną strategię popularyzowania wzorcowych rozwiązań w zakresie wykorzystania ekologicznych technologii w miastach.

6.2 Zasoby naturalne

6.2.1 Ze względu na większe znaczenie zasobów naturalnych w stosunku do zasobów fizycznych istotne jest przeanalizowanie **metabolizmu miejskiego**, aby wdrożyć w tym zakresie procesy odnowy oparte na oszczędności surowców i likwidacji odpadów.

6.2.2 **Znajomość procesów metabolizmu miejskiego** jest ważnym narzędziem na drodze do osiągnięcia celu poprawy jakości środowiska miejskiego, o którym mowa w konwencjach międzynarodowych mających na celu ochronę środowiska naturalnego (protokół z Kioto, różnorodność biologiczna, zasoby wodne itd.), oraz dla przeciwdziałania zmianie klimatu⁽⁹⁾.

6.3 Zasoby fizyczne

6.3.1 Ze względu na zachodzące obecnie procesy rewitalizacji miast **powinna w coraz mniejszym stopniu polegać na odrębnych, ściśle zakreślonych i ograniczonych działaniach**, a coraz lepiej uwzględniać procesy rozwoju różnorodnych środowisk oraz jakości i różnorodność miejsc, a także interakcję poszczególnych elementów: elastyczność, skłonność do przekształceń, otwartość na wszystkich.

6.3.2 Zdaniem EKES-u renowacja budynków i infrastruktury nie może się odbywać bez uwzględnienia coraz większego znaczenia ograniczeń ekologicznych, procesów integracji i rosnącej roli interaktywności.

6.4 Zasoby niematerialne

6.4.1 Rada Europejska traktuje „e-społeczeństwo” jako główny czynnik rozwoju UE, czego dowodem są program *e-Europe* (1999), konwencja lizbońska (2000) i programy operacyjne „i-2010”. W związku z tym Rada UE zamierza wspierać projekty, których celem jest przyspieszenie procesu przemiany społeczeństwa w celu wykorzystania możliwości, jakie stwarza elektronika i interaktywność. W tym celu opracowywane są środki mające zapewnić wszystkim obywatelom europejskim udział w świecie cyfrowym i podłączenie do internetu w celu stworzenia otwartego, sprzyjającego integracji i gotowego do współpracy społeczeństwa.

⁽⁹⁾ Rudolf de Groot, *Function-analysis and valuation as a tool to assess land use conflicts in planning for sustainable, multi-functional landscapes, Landscape and Urban Planning* 75 (2006), ss. 175-186.

6.4.2 Powierza też miastom zadanie przyciągnięcia wiedzy, odnowienia systemu stosunków między administracją publiczną a obywatelami i pobudzania odnowy narzędzi produkcji⁽¹⁰⁾.

6.4.3 Nie ma wątpliwości, że inwestycje w innowacje technologiczne w miastach powinny być szybkie i masowe, gdyż konkurencja dalekowschodnia jest bardzo silna⁽¹¹⁾.

7. Ekologiczny „new deal” na rzecz miast

7.1 Zagadnienie rewitalizacji miast jest złożone, ale powinno stać się przedmiotem strategii, by rozwiązania w tym zakresie były skuteczne.

7.2 Sprawy najpilniejsze wynikają prawdopodobnie ze ścisłego związku między rewitalizacją, środowiskiem naturalnym i kryzysem gospodarczym. EKES uważa, że kwestie rewitalizacji miast powinny być rozważane zgodnie z zasadami gospodarki ekologicznej oraz jako okazja do zainicjowania europejskiego „new dealu” ekologicznego⁽¹²⁾, którego tłem mogłoby być uwzględnienie różnych aspektów – ekologicznych, materialnych, cyfrowych – w celu wzmocnienia miasta solidarnego.

W tej perspektywie należy podnieść rangę środowiska naturalnego jako dostawcy produktów i usług o podstawowym znaczeniu dla życia ludzkiego.

8. Miasto ekologiczne

8.1 Wzmocnienie sieci ekologicznej

8.1.1 Według Komitetu szczególnie istotne jest przeanalizowanie miasta jako ekosystemu i uwydatnienie wartości dziedzictwa naturalnej infrastruktury, która m.in. dostarcza czystej wody i czystego powietrza, chroni od wiatru, zapewnia żywność

⁽¹⁰⁾ World economic forum, *The Lisbon review 2002-2006*, www.weforum.org/pdf/gcr/lisbonreview/report2006.pdf; Komisja Europejska, „i2010 – społeczeństwo informacyjne i media na rzecz wzrostu i zatrudnienia”: http://europa.eu/legislation_summaries/employment_and_social_policy/job_creation_measures/c11328_it.htm; Fundacja Ugo Bordoni, *Dossier EU i 2010*, <http://www.fub.it/osservatorio/dossieruei2010/liniziativai2010>.

⁽¹¹⁾ Opis różnych doświadczeń w zakresie „u-city” można znaleźć na następujących stronach internetowych: MIT: <http://web.mit.edu/cre/research/ncc/casestudies.html>; Milla digital: <http://www.milladigital.org/ingles/home.php>; Tokio: <http://www.tokyo-ubinavi.jp/en/about.html>; Singapur: <http://www.itu.int/ubiquitous>; Hong Kong: <http://www.info.gov.hk/digital21/eng/strategy/2008/Foreword.htm>; Arabianranta (Helsinki): https://www.taik.fi/en/about_taik/arabianranta.html.

⁽¹²⁾ Punkt ten odnosi się do opracowania *New economic foundation, A green new-deal*, Londyn, 2009 r., dostępnego na stronie: www.neweconomics.org/projects/green-new-deal.

gleby, zapylenie itd., a którą trudno zastąpić rozwiązaniami technologicznymi, a jeśli już, to bardzo kosztownymi i nieporównanie mniej skutecznymi niż systemy naturalne.

8.1.2 Ocenia się, że do 2050 r. dojdzie w Europie do utraty 11 % zasobów naturalnych w porównaniu z rokiem 2000⁽¹³⁾. W związku z tym instytucje publiczne powinny skupić się na skutkach tego zjawiska i zwiększyć inwestycje na rzecz ochrony ekosystemów, w tym ekosystemów miejskich.

8.2 Wytwarzanie energii ze źródeł odnawialnych

8.2.1 **Miasto jako strategiczny czynnik upowszechniania wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych.** Doskonalenie i technologiczna modernizacja instalacji grzewczych i chłodzących, **które odpowiadają 40–50 % popytu światowego na energię**, jest centralnym elementem europejskiej strategii „20-20-20”, czyli poprawy efektywności energetycznej (ograniczenie o 20 % emisji gazów cieplarnianych i o 20 % zużycia energii oraz wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych o 20 %).

8.2.2 Zwiększenie ilości energii produkowanej ze źródeł odnawialnych przewidziane w planie SET (*Strategic Energy Technology Plan*) ma duże znaczenie z punktu widzenia zatrudnienia. Społeczności miejskie powinny być pierwszymi nabywcami nowych technologii. W tym kontekście bardzo adekwatne są decyzje Rady i Parlamentu Europejskiego dotyczące finansowania planu SET.

9. Miasto materialne

9.1 Zwiększenie efektywności energetycznej budynków

9.1.1 **Zwiększenie efektywności energetycznej budynków i infrastruktury jest strategicznym czynnikiem rewitalizacji miast w UE.** Dzięki nowym technologiom bardzo znaczny jest potencjalny wzrost efektywności i do 2050 r. możliwe jest ograniczenie popytu na podstawową energię o ok. 300 eksadzili, co oznacza ograniczenie emisji CO₂ o 20–25 gigaton rocznie. W UE inwestycje w technologie poprawiające efektywność energetyczną wynoszą ok. 60 mld euro rocznie.

9.1.2 W 2005 r. w jednej z analiz Komisji Europejskiej oceniono, że inwestycje niezbędne do oszczędzenia 20 % energii pozwoliłyby na utworzenie miliona miejsc pracy (bezsrocznie i pośrednio). Sektory, których oszczędności będą dotyczyły w szczególnym stopniu, to oświetlenie budynków, wyposażenie biur, artykuły gospodarstwa domowego, kogeneracja.

⁽¹³⁾ Komisja Europejska: *The Economics of Ecosystems and Biodiversity (TEEB)* <http://ec.europa.eu/environment/nature/biodiversity/economics/>.

9.1.3 EKES pragnie, by celem było nie tylko oszczędzanie energii, lecz przekształcenie każdego budynku w generator energii.

9.1.4 Wymagać to będzie w najbliższych latach znacznych inwestycji w badania naukowe oraz zmian w sposobie budowania miast i optymalizacji metabolizmu miejskiego dzięki wykorzystaniu innowacyjnych materiałów i zastosowaniu coraz bardziej zaawansowanych rozwiązań logistycznych na budowach.

9.1.5 Odnowienie zasobów lokalowych wymaga synergii w zakresie finansowania oraz współpracy globalnej, gdyż:

- utrata konkurencyjności miałyby negatywne skutki dla zatrudnienia;
- w konkurencji udział biorą systemy międzynarodowe, zwłaszcza azjatyckie, rozwijające się bardzo szybko, **dlatego też działania w zakresie rewitalizacji powinny być postrzegane jako czynnik eksportu;**
- **do tego procesu należy włączyć kraje europejskie o niższym dochodzie;**
- **należy jednocześnie mieć na uwadze problem mieszkalnictwa socjalnego, który dotyczy milionów obywateli europejskich.**

9.2 Zintegrowany system infrastruktury

9.2.1 W dokumentach UE dotyczących spójności społecznej podkreśla się znaczenie integracji różnych rodzajów infrastruktury, co nie oznacza tylko zapewnienia dobrych połączeń z danym obszarem. W Europie do 2020 r. przewiduje się inwestycje w modernizację sieci wartości 600 mln euro, z czego 90 mln na infrastrukturę „inteligentną”.

9.2.2 Również zintegrowana infrastruktura powinna być ważnym celem rewitalizacji miast i obejmować dostęp do:

- takich usług jak opieka zdrowotna, edukacja, zrównoważona energia, które dzięki sieciom TIK stają się interaktywne, jak w wypadku usług medycznych czy uczenia na odległość;
- systemów transportu, których zrównoważona integracja wymaga lepszego wykorzystania połączeń kolejowych i żeglugi, lepszego dostępu do lotnisk, a także rozwoju łańcuchów transportu intermodalnego, zaawansowanych systemów zarządzania ruchem, większej liczby ścieżek rowerowych i przeznaczonych dla pieszych; zintegrowany system transportu jest wsparciem dla polityki miejskiej mającej na celu ograniczenie rozrastania się miast, co pozwala na zmniejszenie kosztów zużycia energii i kosztów społecznych związanych z dojazdami i operacjami handlowymi;

— zrównoważonego systemu transportu w połączeniu z wydajnym systemem energetycznym, będącego podstawą polityki w zakresie rewitalizacji miast w UE, która powinna w pierwszej kolejności finansować funkcjonalne sieci zrównoważonego transportu i energii na obszarach podmiejskich wymagających rewitalizacji;

— sieci energetycznej; rozwój sektora transportu o trakcji elektrycznej (zob. dyrektywa w sprawie odnawialnych źródeł energii), TIK i informatyki spowodują wykładniczy wzrost zużycia energii, w związku z czym przygotować należy inteligentną sieć dystrybucji, która zapewni ograniczenie do minimum strat, wzrost efektywności, dostosowanie do zmian w zakresie potrzeb i wykorzystanie nadmiaru produkcji energii słonecznej; ponadto należy wspierać tworzenie miejskiej sieci punktów doładowania ogniw elektrycznych i wodorowych, zasilanej energią wytwarzaną lokalnie ze źródeł odnawialnych;

— sieci teleinformatycznej, zwłaszcza szerokopasmowego internetu, który jest obecnie niezbędny dla przedsiębiorstw i rodzin.

10. Miasto cyfrowe

10.1 Miejskie platformy o wysokim stopniu interaktywności, które są obecnie tworzone przy użyciu najnowszych technologii komunikacyjnych mają przyspieszyć procesy rewitalizacji miast i wdrożyć istotne innowacje, a ich cele są następujące:

- położyć kres dominującej roli infrastruktury drogowej i wykorzystać synergię między drogami, systemem GPS i informatyką, aby stworzyć sieć pozwalającą na realizację interaktywnych systemów logistycznych, połączyć miejsca zamieszkania ze światem i poszerzyć ich rolę, przekształcając je, w zależności od rodzaju połączenia, w miejsce pracy, rozrywki, leczenia itd.;
- zintegrować ofertę usług publicznych i prywatnych; spowoduje to przekształcenie platform administracji publicznej (zezwoleń budowlane, księgi wieczyste, urząd skarbowy itd.), które staną się dostępne w trybie interaktywnym z przedsiębiorstw i miejsc zamieszkania lub z osobistych urządzeń cyfrowych obywateli;
- dokonać zdecydowanych postępów w świadczeniu usług zdrowotnych, a jednocześnie znacznie ograniczyć koszty; nowe technologie oparte na sieci, miniaturyzacji i przenośności urządzeń pozwalają na monitorowanie online, w miejscu zamieszkania, najważniejszych funkcji życiowych i prowadzenia leczenia;
- ograniczyć niesymetryczność między obywatelami a posiadaczami wiedzy (technicy, lekarze, politycy itd.), co może spowodować przekształcenie dotychczasowych stosunków góra – dół w nowe struktury oparte na współpracy;

— aktywnie monitorować cały cykl życia miasta w celu uzyskania znacznych oszczędności w zarządzaniu zasobami miejskimi.

11. Miasto solidarne

11.1 Omówione czynniki są istotne, ale są one tylko narzędziem w procesie rewitalizacji miast, którego głównym celem jest wzrost spójności społecznej, zgodnie z podstawową, często przywoływaną zasadą naszej europejskiej wspólnoty.

11.2 Większa spójność społeczna wymaga odnowy systemów zarządzania na wszystkich szczeblach, od wspólnotowych po lokalne, aby sprostać złożoności i różnorodności stosunków w naszym społeczeństwie. Prowadzi to do odnowienia łańcucha stosunków na rzecz podejścia opartego na współpracy, większej symetrii i przemian pojęcia przewodnictwa.

11.3 Współpraca jest podstawą zarządzania zgodnego ze zrównoważonym rozwojem; pozwala na dokonywanie wyboru każdej zainteresowanej stronie. Podejście to zostało zainicjowane wraz z utworzeniem forów obywatelskich, a jego możliwości wzrosły dzięki rozwojowi technologii umożliwiających interaktywność. Podejście to podsumowuje hasło amerykańskiej National Academy of Public Administration: „Nie pytajcie, co możemy dla was zrobić. Zastanówmy się, co możemy zrobić razem”⁽¹⁴⁾.

11.4 Większa symetria oznacza możliwość dostępu w każdej chwili do coraz wydajniejszych systemów wiedzy i możliwość dialogu w czasie rzeczywistym, co zmniejsza dystans między tymi, którzy posiadają wiedzę, a tymi, którzy niegdyś biernie z niej korzystali; pociąga to za sobą zmianę stosunków międzyludzkich, ale również znaczenia przestrzeni miejskiej, która staje się katalizatorem nowych stosunków (np. przychodnie i służby ratownicze, które przenoszą się ze szpitali do stacji metra, hipermarketów itp.).

11.5 Przemiana pojęcia przewodnictwa wynika stąd, iż rozpad systemów stosunków i wzrost możliwości współpracy tworzą nowe role dla przedstawicieli władz publicznych, którzy jednocześnie muszą wykazać się zdolnościami kierowniczymi i mediacyjnymi.

11.6 Znaczna zmiana w systemie stosunków otwiera możliwości głębokich zmian w modelach organizacyjnych, zwłaszcza w administracji lokalnej; chodzi tu o przejście od działań w ramach planów strategicznych do tworzenia wspólnych platform, typowych dla zarządzania opartego na zasadach zrównoważonego rozwoju. Model platformy, wykorzystywany już przez UE do organizacji sektorów produkcyjnych i sektorów wiedzy mógłby zostać poszerzony w celu zbudowania gęstej sieci stosunków, w której uczestniczyłyby wszystkie zainteresowane strony reprezentujące wspólnoty miejskie, sprzyjając polityce pomocniczości w stosunkach między wspólnotami słabszymi i silniejszymi. Mogłyby to być następujące platformy:

- platforma budowania wspólnoty, skupiająca jak najszerszą gamę zainteresowanych stron i konsorcjów społeczności lokalnych;
- platforma wiedzy rozwijająca innowacyjne działania w zakresie wiedzy i badań naukowych, a także sprzyjająca kreatywnej odnowie miast;
- platforma technologiczna dostarczająca umiejętności niezbędnych do stymulowania innowacyjnych procesów i zarządzania nimi;
- platforma dotycząca zasobów, której celem byłoby:
 - tworzenie innowacyjnych instrumentów finansowych w efekcie współpracy publiczno-prywatnej, na wzór programów Jessica i Jaspers;
 - wdrażanie działań finansowych mających pozytywny wpływ na stopień sprawiedliwości, skierowanych do obywateli o niskich dochodach i włączających ich do całościowych strategii rewitalizacji miast;
 - rozwijanie działań księgowych na rzecz określenia wartości gospodarczej towarów i usług uwzględniającej ich koszt z punktu widzenia zużycia zasobów naturalnych i eliminowania odpadów – chodzi tu o stworzenie takiej polityki podatkowej, która odstręczałaby od marnotrawstwa surowców; dochody z takich podatków powinny być przeznaczane na inwestycje na rzecz słabszych grup społecznych.

Bruksela, 26 maja 2010 r.

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Mario SEPI

⁽¹⁴⁾ <http://www.collaborationproject.org/display/home/Home>.